

ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОПРОГРАМ ДЛЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ ШКОЛАХ США

У статті розглядаються причини поширення відеопрограм для отримання ранньої іншомовної освіти. Наводяться приклади найбільш популярних відеопрограм та їх основні характеристики, окреслюються можливі труднощі їх використання, висвітлюються недоліки, переваги та рекомендації щодо використання навчального відео на уроці іноземної мови у початковій школі США.

Важливий напрям реформування освіти в Україні – її інтеграція в європейський і світовий освітянський простір. У сучасному глобалізованому світі людина не може діяти максимально ефективно, не може підтримувати на високому рівні свою професійну компетентність без широкого спілкування зі світом. Ось чому поряд із ґрунтовним вивченням української мови, рідної мови в освіті здійснюються кроки для забезпечення вивчення іноземних мов. Міністерство освіти і науки запровадило вивчення іноземних мов в усіх з 21 тис. шкіл уже з другого класу, і це повністю себе виправдало [1: 4-6]. Пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які забезпечують даліше удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві. Це досягається шляхом: запровадження дистанційного навчання із застосуванням у навчальному процесі інформаційно-комунікаційних технологій поряд з традиційними засобами; створення індустрії сучасних засобів навчання, що відповідають світовому науково-технічному рівню і є важливою передумовою реалізації ефективних стратегій досягнення цілей освіти тощо [1: 190-191]. Отже, вельми актуальним на сьогодні є вивчення багаторічного американського досвіду впровадження дистанційних відеопрограм для отримання ранньої іншомовної освіти, оскільки саме вони можуть стати одним із шляхів розв'язання зазначених вище завдань.

Окремі аспекти освіти в школах США: організація освітнього процесу, форми і методи навчання в контексті сучасних тенденцій змісту освіти – аналізуються в працях вітчизняних фахівців-компаративістів (Г. Воробйова, Б. Вульфсон, А. Джуринаського, З. Малькової, А. Сбруєвої, О. Сухомлинської та ін.). Чинники всебічного виховання особистості розглядаються Р. Белановою, В. Жуковським, М. Красовецьким, Н. Черною та ін.; сучасні педагогічні технології організації навчання досліджуються К. Волковим, О. Лещинським, О. Літвіновим та ін.

Незважаючи на підвищений інтерес до проблеми ранньої іншомовної освіти в останні роки, аналіз сучасної педагогічної літератури засвідчив, що проблема організації системи навчання іноземних мов у початковій школі (далі ІМПШ) США не була предметом спеціального науково-педагогічного дослідження. У пропонуваній статті ми спробували розглянути один із аспектів цієї проблеми, а саме – відеоформи як ефективний засіб оволодіння іноземною мовою. Отже, *мета* статті – проаналізувати можливості використання відеопрограм ІМПШ для отримання ранньої іншомовної освіти. Відповідно до мети ми поставили наступні *завдання*: визначити причини широкого використання відеопрограм у США та характерні риси ефективних відеопрограм ІМПШ, розглянути основні недоліки, переваги та рекомендації щодо їх використання.

По-перше, слід зазначити, що проблема ранньої іншомовної освіти і, зокрема, використання інформаційних технологій, які є однією з важливих ланок у системі ІМПШ, серед зарубіжних науковців є надзвичайно актуальною. Дослідженню цієї проблеми присвячені роботи таких зарубіжних дослідників як Дж. Каммінз, Дж. Парр, М. Варшауер, Р. Керн, Д. Леу, М. Салабері, А. Фітцпатрік, Дж. Девіз та інші. Дидактичні проблеми та перспективи використання відеопрограм ІМПШ у навчанні досліджували Н. Роудз, І. Пуфаль, М. Розенбуш, В.Е. Гарсія, Г. Дункан та інші.

Упродовж років численні інформаційні технології з використанням технічних засобів навчання (радіо, телебачення, відео, комп'ютера та Інтернет) впроваджуються в систему навчання іноземних мов у школах США майже так само швидко, як відбуваються зміни в науково-технічному просторі [2]. Спираючись на дослідження американських учених Н. Роудз та І. Пуфаль [3], зазначимо, що приблизно 2 млн. учнів отримали певну іншомовну освіту саме завдяки аудіовізуальним технологіям (наприклад, навчальним радіо- та телепрограмам, інтерактивним аудіо- та відеоконференціям тощо). Відповідно вартим уваги є дослідження відеопрограм ІМПШ, які, на думку американських освітян [3], є прикладами дистанційного навчання.

Використання відеопрограм ІМПШ є популярним вже не один десяток років у США з декількох причин. По-перше, позитивні зміни, що відбуваються у сфері ранньої іншомовної освіти, знаходяться під загрозою через зменшення кількості кваліфікованих учителів іноземної мови [4] та бюджетні обмеження, з якими стикаються чимало шкіл та шкільних округів. Багато шкіл, які переконані в необхідності та важливості ранньої іншомовної освіти, але не мають коштів для залучення кваліфікованих вчителів ІМПШ, шукають доступні альтернативи. Крім того, батьки та освітяни стурбовані несправедливою політикою в деяких програмах ІМПШ, які доступні тільки для відібраної групи учнів. Таким чином, шкільні округи намагаються знайти спосіб надати можливість всім учням вивчати іноземні мови [5]. Одним із шляхів розв'язання цієї проблеми є запровадження програм, які не вимагають участі сертифікованого вчителя іноземної мови, є достатньо недорогими та нескладними у використанні. Саме відеоформи мають зазначені особливості. По-друге, школи знаходяться в пошуку шляхів ефективного навчання ІМПШ [3]. Наприклад, освітян хвилює питання, чи можуть відеоформи задовольнити

вимоги стандартів з іноземної мови, чи необхідно їх вважати окремими програмами чи використовувати як допоміжні [3: 5].

Аналіз відповідних фактів підтверджує, що незважаючи на значну кількість учнів, які вивчають іноземні мови за допомогою відео, тільки невелика частина відеопрограм ІМПШ були формально оцінені незалежними експертами [3; 6] або тими, хто безпосередньо працює за програмами [3; 5].

За результатами аналізу публікацій у царині порушеної проблеми можемо стверджувати, що два дослідження [5; 6] присвячені використанню відеопроеграми SALSА в сільській початковій школі. Вона запроваджується у штатах Айова та Небраска в межах проекту під назвою ІN-VISION, який має на меті продемонструвати, що запропонована технологія є ефективним засобом подолання перешкод (пов'язаних з коштами, відстанню, часом) під час оволодіння іноземними мовами сільськими учнями. У проєкті використовується відеопроеграма для вивчення іспанської мови SALSА та інші додаткові матеріали; залучаються помічники, що спілкуються іспанською мовою та проводять заняття кожного тижня впродовж 20 – 30 хвилин; класоводи, що навчають іноземній мові й інтегрують вивчення мови та культури в процес вивчення інших предметів. Упродовж першого року навчання в учнів формуються базові навички аудіювання та спілкування. Більшість результатів "Тесту оцінювання усного володіння мовою учнями" (the Student Oral Proficiency Assessment) засвідчують, що учні мають початковий середній (the junior novice-mid level) рівень з аудіювання (розуміють передбачувані питання, твердження та накази в межах знайомих тем у мовленні повільної швидкості) та початковий низький рівень (the junior novice-low level) з усного мовлення (учні використовують окремі слова та/чи часто уживані вирази). Крім того, в учнів формується позитивне ставлення до іспанської культури [6].

В іншому дослідженні під назвою WyFLES, що проходить у штаті Вайомінг, порівнюються чотири варіанти використання відеопроеграми SALSА в залежності від того хто веде заняття: 1) класовод; 2) класовод з допомогою іспаномовного волонтера; 3) команда з класовода та парапрофесіонала (paraprofessional), котрий має задовільний рівень володіння іспанською мовою (в усіх випадках заняття проводяться лише за згаданою відеопроеграмою); 4) професійний учитель ІМПШ, який може як використовувати, так і не використовувати відеопроеграму SALSА як допоміжний матеріал. Хоча офіційні результати проєкту ще не опубліковані, директор проєкту після її вивчення та оцінки дійшов до висновку, що ця відеосерія має високу якість, але запропоновані методичні рекомендації та додаткові матеріали не підходять для багаторічної програми ІМПШ [3].

У контексті порушеної теми науковий інтерес становить також дослідження Н. Роудз та І. Пуфаль [3], в якому автори знайомлять читачів з найбільш ефективними відеопроеграмами. Інформація, отримана від шкільної адміністрації, вчителів та батьків через безпосереднє опитування та в он-лайн чатах, дозволила науковцям виокремити п'ять відеопроеграм, які найчастіше використовуються у школах та мають схвальні рекомендації фахівців з іноземної мови, а саме: Elementary Spanish, Espanol para ti, Muzzy, SALSА, Saludos. Усі програми вважаються якісними, незалежними, багаторічними програмами для вивчення, як правило, іспанської мови в початковій школі. Тільки Muzzy має версії для вивчення англійської мови як іноземної та ще п'яти іноземних мов. Більшість цих програм були розроблені у 80-х рр. ХХ ст., одна з них (SALSА) з'явилася у 1997 р., а Elementary Spanish була нещодавно модифікована (1997 р.) для приведення у відповідність до національних стандартів з іноземної мови. Програми доступні на плівках VHS, DVD чи через супутникове телебачення. Спираючись на зазначене опитування осіб, які використовують ці програми, автори роблять такі висновки:

1. Формальна та неформальна позитивна оцінка вчителями та батьками кожної програми свідчить про те, що діти отримують базові знання та розвивають позитивне ставлення до іноземної мови й культури.

2. Позитивними рисами програм є використання а) тільки виучуваної мови; б) метод повної фізичної реакції, пісень, малюнків та відео для підсилення понять; в) образів героїв мультфільмів, захоплюючих сюжетних ліній, які мотивують учнів; г) гумору, а також регулярне повторення вивченого раніше матеріалу.

3. Новітнє реальне інтерактивне відео не має таких недоліків традиційного відео як відсутність взаємодії з учителем, який спілкується виучуваною мовою, та неможливість адаптувати навчання до спеціальних потреб групи учнів. (Так, у програмах Moshi Moshi (вивчення японської мови у початковій школі) та ¡Hola Hola! (іспанський варіант) передача інформації відбувається по телебаченню, а взаємодія – пізніше через електронну пошту. У програмі Spanish on the Wave у студії та класі встановлені монітори та камери, що дозволяє вчителю здійснювати взаємодію в реальному часі. В програмі Step Together спілкування між вчителем та учнями відбувається через телеміст.)

4. У відгуках на ці програми наголошується на необхідності та перевагах навчання в присутності кваліфікованого вчителя іноземної мови в кожному класі. Респонденти зазначають, що зміст програм повинен бути цікавим, мотивуючим та відповідати інтересам учнів, в іншому випадку вони швидко втрачають інтерес. У навчанні акцент необхідно робити на використанні виучуваної мови без перекладу, враховувати попередній досвід вивчення іноземної мови та більше уваги приділяти культурологічним знанням.

До недоліків навчання за допомогою інтерактивного відео та альтернативних систем респонденти відносять, у першу чергу, значні витрати, а також обмежене використання інших мультимедійних технологій, відсутність чи брак прямого зворотного зв'язку для учнів та можливостей автентичної комунікації з носіями мови, обмеженість змісту, а саме відсутність гнучкості у вивченні додаткової лексики та використанні лексики в нових контекстах. Крім цього, проблемою є випадки значного перебільшення успіхів дітей, які навчаються за такими програмами (особливо вчителями, котрі не спілкуються виучуваною мовою).

У використанні новітніх технологій існують і певні обмеження. Наприклад, аналіз інтерактивної відеоконференції між американськими учнями, які вивчають французьку мову, та французькими школярами, які вивчають англійську [2], засвідчує, що взаємодія не була вдалою. Дослідники пояснюють це схвильованістю дітей / учасників заходу та різницею між офіційною французькою мовою, яку вивчали американські учні, та розмовною мовою їхніх французьких співрозмовників.

У міркуваннях щодо ефективних відеопрограм Н. Роудз та І. Пуфаль наголошують, що вони повинні мати такі характеристики: широке використання іноземної мови; автентичне використання іноземної мови (у значущих для учнів контекстах); зрозуміла та чітка вимова носіїв мови; використання мелодій, що запам'ятовуються; наявність великої кількості повторень; використання гумору, образів цікавих відеогороїв та наявність привабливої сюжетної лінії; знайомство з іншомовними громадами, які мешкають за кордоном та у США, з точки зору дитини; можливість взаємодії в режимах "учень – учень", "учень – вчитель"; дотримання національних та штатових стандартів з іноземних мов; наявність курікулуму з іноземної мови, що містить зв'язки з іншими предметами, котрі вивчаються учнями у цих класах відповідно до загального курікулуму [3: 173].

Відтак, спираючись на дослідження американських науковців, стверджуємо, що використання відеопрограм ІМПШ має водночас переваги та недоліки [3]. Відео є знайомим середовищем для учнів початкової школи, яке підвищує інтерес до того, що вивчається [7]. К. Норум описує переваги використання відеокліпів та інших відеоматеріалів під час подачі нового мовного матеріалу: вчитель одночасно знайомить учнів і зі звуковим оформленням мовної одиниці, і з її смислом, тобто наочно зображає процес створення мовленнєвого висловлювання [8]. Семантизація слів з опорою на динамічну наочність має перевагу в порівнянні з статичною наочністю, коли мовна одиниця використовується лише з метою називання, а отже, не повністю забезпечує розкриття значення [3]. Тобто, відеокліпи є більш ефективними для вивчення лексики, ніж просто малюнки та визначення слів [9]. Автор дослідження навчальної телевізійної програми з іспанської мови, яка передається в живий ефір у штаті Массачусетс, Г. Дункан [10] констатує, що ефективність навчального часу вчителя іноземної мови може значно збільшуватися, якщо транслювати програму одночасно для багатьох класів по телебаченню, а потім проводити регулярні індивідуальні заняття з кожним класом.

Щодо недоліків, то найважливішим аргументом опонентів будь-якого дистанційного навчання є те, що ця інформаційна технологія є неефективною для вивчення іноземної мови через обмеженість взаємодії [11]. Крім того, більшість навчальних телевізійних курсів спрямована на середнього учня [7], тим самим вони є неефективними для добре та погано встигаючих учнів. Крім того, згідно з твердженнями критиків відеопрограм ІМПШ, завдання, які традиційно використовуються на занятті з іноземної мови для здійснення комунікації, можуть не мати очікуваних результатів навчання на базі відео [12].

Незважаючи на невелику кількість наукових досліджень із зазначеного питання в американській науці та недоліки відеопрограм, освітяни вимагають використання різних інформаційних технологій для отримання можливості раннього навчання іноземних мов. Автори останніх рекомендації щодо вивчення іноземних мов "Національної ради інспекторів штатів з іноземних мов" (National Council of State Supervisors of Foreign Languages (далі NCSSFL)) застерігають, що школи "не можуть використовувати тільки традиційні шляхи розв'язання проблем скорочення бюджету і браку кваліфікованих учителів для досягнення цілей навчання" та "повинні використовувати різні інформаційні технології як один зі шляхів досягнення цілей, встановлених національними стандартами з іноземної мови" [13: 1]. NCSSFL не погоджується з тезою, що дистанційне навчання, котре вони визначають як навчання, "коли вчителі та учні знаходяться в різних класних кімнатах" [13: 1], є найкращим розв'язанням будь-якої проблеми, але його можливо розглядати як один із варіантів для шкільних округів, які 1) мають обмежену кількість кваліфікованих вчителів, 2) бажать збагатити діючу програму шляхом використання майстерності іншого вчителя, 3) відчують необхідність розширити програму в початковій або інших ланках шкільної освіти, 4) мають бажання досягти віддалених територій з потенційно невеликою кількістю учнів, які будуть вивчати іноземні мови [3]. Відповідно до рекомендацій NCSSFL дистанційне навчання стане життєздатною альтернативою традиційного навчання, якщо запропоновані програми "забезпечать механізм, в якому більшість навчального часу буде присвячена значущому використанню мови, практиці та автентичній комунікації" [13: 1].

Узагальнюючи, доходимо висновку, що навчання ІМПШ з використанням відеопрограм має широке розповсюдження у США. Воно є найбільш привабливим для шкіл, в яких класоводом, як правило, є людина, яка не знає іноземної мови, і проводить заняття, вивчаючи мову одночасно з учнями. Але ми погоджуємося з багатьма американськими методистами та дидактами в тому, що досягнення цілей навчання, визначених національними стандартами, є найбільш вірогідним за умови взаємодії з кваліфікованим учителем іноземної мови, який може використовувати відеопрограму як основний чи додатковий матеріал до якісного навчально плану з іноземної мови. Безперечною є теза про те, що кваліфікований учитель є найважливішою умовою успішності процесу навчання [3]. Крім того, навчальне відео для вивчення іноземної мови з дитячого садка до 12-го класу має значні перспективи. Уже досягнуті значні успіхи у використанні відеопрограм для досягнення цілей навчання, визначених національними стандартами. Нові проекти, які фінансуються державою та окремими штатами [3; 6], демонструють значні успіхи у використанні новітніх інформаційних технологій для подолання перешкод, які стоять на шляху ранньої іншомовної освіти в традиційно занедбаних у цьому аспекті регіонах.

Перспективи подальшого дослідження проблеми ми вбачаємо в аналізі використання інформаційних технологій в українській системі раннього навчання іноземної мови та вивчення можливостей застосування американського досвіду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. – К.: Грамота, 2005. – 448 с.
2. Salaberry M.R. The use of technology for second language learning and teaching: A retrospective // *Modern Language Journal*. – 2001. – № 85(i). – P. 30-56.
3. Rhodes N., Pufahl I. Language by Video: An Overview of Foreign Language Instructional Videos for Children. – Washington DC: Center for Applied Linguistics and Delta Systems Co., 2004. – 235 p.
4. Duncan G. Language and culture through SALSA // *Learning Languages*. – 2000. – № 5. – P. 8-11.
5. Steele E., Johnson, H. Español para ti: A video program that works // *Learning Languages*. – 2000. – № 5. – P. 4-7.
6. Rosenbusch M., García Villada E., Padgett, J. IN-VISION project evaluation: The impact of one year of language study on K-5 students. / In K. H. Cárdenas, M. Klein (Eds.), *Traditional values and contemporary perspectives in language teaching: Selected papers from the 2003 Central States Conference*. – Valdosta, GA: Lee Bradley, 2003. – P. 149-165.
7. *Instructional Television (Distance Education at a Glance Guide 5)*. – Moscow: University of Idaho, College of Engineering, 1995. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <<http://www.uidaho.edu/eo/guide5.pdf>> – Загол. з екрану. – Мова англ.
8. Norum, K. Lights, camera, action! The trials and triumphs of using technology in the classroom // *Journal of Technology and Teacher Education*. – 1997. – № 5. – P. 3-18.
9. Al-Seghayer K. The effect of multimedia annotation modes on L2 vocabulary acquisition: A comparative study // *Language Learning & Technology*. – 2001. – № 5. – P. 202-232.
10. Duncan G. Evaluation of the Elementary Interactive Spanish Program. – 2000. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.needham.mec.edu/Spanish_program/elemeval.htm> – Загол. з екрану. – Мова англ.
11. Barty K. Interactive television: How interactive is it? // *Babel*. – 1998. – № 33. – P. 28-30, 36.
12. Eyring J. L. Technology with a human touch: Reaching ESL students in their own communities through interactive television // In L. E. Henrichsen (Ed.) *Distance-learning programs*. – Alexandria, VA: Teachers of English to Speakers of Other Languages, 2001. – P. 13-24.
13. NCSSEFL position statement on distance learning in foreign languages. – National Council of State Supervisors of Foreign Languages, 2002. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <<http://www.ncssl.org/distancelearning.htm>> – Загол. з екрану. – Мова англ.

Матеріал надійшов до редакції 30.08.2008 р.

Смелянская В.В. Использование видеопрограмм для обучения иностранным языкам в начальной школе США.

В статье рассматриваются причины распространения видеопрограмм для получения раннего иноязычного образования. Приводятся примеры самых популярных видеопрограмм и их основные характеристики, освещаются основные недостатки, достоинства и рекомендации по использованию учебного видео на уроке иностранного языка в начальной школе США.

Smelianska V. V. Video-based Programs in Elementary Foreign Language Education in the USA.

The reasons for the popularity of videotaped language instruction programs for elementary foreign language learners are determined in the article. Examples of the most popular videotaped language instruction programs and their essential characteristics are offered, the advantages and disadvantages of instructional videos and the recommendations for elementary foreign language learners in the USA are analyzed.